

UOT: 338:004;336.714

SOSIAL XİDMƏTLƏRİN ELEKTRONLAŞDIRILMASI VƏ İNVESTİSİYA İMKANLARININ ARTIRILMASI PRİNSİPLƏRİ

A. N. EMİNOV

Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti

Qloballaşma prosesində informasiya texnologiyalarının sürətlə inkişaf etdiyi bir zamanda, bir sıra ictimai həyat təcrübələri elektron və rəqəmsal mühitlə əvəz olunmuşdur. Bunun əsasında inkişaf edən informasiya texnologiyaları sahələri cəmiyyətə e-poçt, e-ticarət, e-demokratiya, e-idarəetmə və e-hökumət kimi anlayış və faktları özü ilə bərabər meydana gətirmişdir. Elektron xidmətlər yeni dövrdə ictimai həyatın bütün sahələrinin, eləcə də sosial-iqtisadi sferanın inkişafında mühüm rol oynayır. Bu baxımdan sosial xidmətlərin elektronlaşdırılması müasir sosial siyasətin əsas tərkib hissəsinə çevrilib. Informasiya, texnologiya, kommunikasiya sahələrinin geniş inkişafı isə bu xidmət növlərinin daha da təkmilləşdirilməsinə şərait yaradır.

Açar sözlər : elektron xidmət, sosial xidmətlər, "E-hökumət".

Elektron xidmətlər yeni dövrdə ictimai həyatın bütün sahələrinin, eləcə də sosial-iqtisadi sferanın inkişafında mühüm rol oynayır. Bu baxımdan sosial xidmətlərin elektronlaşdırılması müasir sosial siyasətin əsas tərkib hissəsinə çevrilib. Sosial siyasət proqramı daxilində dövlətin həyata keçirmiş olduğu fəaliyyət toplusundan biri olan sosial xidmət - dövlətin vətəndaşlara və ailələrə müəyyən şəraitin reallaşması üçün həyata keçirdiyi xidmətlər bütünüdür. Bunlara təməl olaraq ictimai təhlükəsizlik, ictimai rifah, informasiya təminatı, sağlamlıq, əməyin qorunması, asudə vaxtın səmərəli istifadəsi, təhsil və s. aiddir. İnformasiya, texnologiya, kommunikasiya sahələrinin geniş inkişafı isə bu xidmət növlərinin daha da təkmilləşdirilməsinə şərait yaradır. Dövlət tərəfindən həyata keçirilən sosial xidmətlərin səmərəli, şəffaf və daha az vaxt itkisi hesabına reallaşması üçün "elektron-hökumət", "elektron-imza", "elektron kitabxana", "distant təhsil texnologiyası" və s. kimi proqramlar fəaliyyət göstərməkdədir.

"Elektron Hökumət" - müasir informasiya texnologiyalarından istifadə etməklə dövlət qurumları tərəfindən Azərbaycan Respublikasının ərazisində yaşayan bütün vətəndaşlara, hüquqi və fiziki şəxslərə, xarici vətəndaşlara və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə informasiya və sosial e-xidmətlərin göstərilməsinə şərait yaradır. [2]

Yaradılan imkanların əsas məqsədi sosial xidmət təminatında dövlət qulluqçuları və vətəndaşlar arasında olan "məsafəni" azaltmaq, həmçinin, bu münasibətləri sadələşdirmək və şəffaflaşdırmaqdır. Dövlət orqanları tərəfindən sosial e-xidmətlərin geniş tətbiqi, onların sayının və keyfiyyətinin artırılması, vətəndaşların xidmətlərdən məmnunluğunun yüksəldilməsi bu məqsədə çatmağın vasitələridir. Beynəlxalq təcrübəyə əsasən vətəndaşların dövlət orqanları ilə təmaslarının daha münasib şəkildə təşkili üçün "bir pəncərə" prinsipi əsasında təşkil olunan və dövlət orqanlarının göstədiyi elektron xidmətlərin cəmləşdirildiyi "Elektron Hökumət" portalı tətbiq edilir.

"Elektron Hökumət" portalında 43 dövlət qurumu tərəfindən 418 elektron xidmət vətəndaşların istifadəsinə verilmişdir. Elektron hökumət quruculuğunda ilk dövrlər əsas səylər sosial xidmətlərin elektronlaşması və "bir pəncərə" prinsipi üzrə portalda birləşməsi üzərində cəmlənmişdisə, bu gün artıq təqdim olunan xidmətlərin sadələşdirilməsi, eləcə də istifadəçi imkanlarının artırılması istiqamətində işlər aparılır və portalın sosial əhəmiyyətli funksionallığının artırılmasına da xüsusi önəm verilir. [6]

E-hökumət üç əsas məqsəd əsasında formalaşır : bunlar, ictimai xidmətlərdən geniş və rahat istifadə olunması, istehsal və idarəçilik prosesində vətəndaşların istəklərinin daha yüksək səviyyədə dəyərləndirilməsi, vətəndaşlara yüksək xidmətin göstərilməsinin təmini - dövlət qurumlarının daha rəşional və məsuliyyətli çalışmalarına şərait yaratmasıdır. "Elektron hökumət" klassik dövlətdən göstərilən xidmətlərin daha sürətli, zaman və maliyyə cəhətdən daha səmərəli olması ilə fərqlənir :

Klassik dövlət	Elektron hökumət
Passiv vətəndaş	Aktiv müştəri və vətəndaş
Kağız vasitəsilə xəbərləşmə	Elektronik xəbərləşmə
İyerarxi struktur	Üfüqi və kordinasiyalı şəbəkə
Müəssisənin informasiya yüklənməsi	Vətəndaşın informasiya yüklənməsi
Məmurun cavablaması	Avtomatik elektron məktub, onlay xətt
Məmurun köməyi	Onlayn müştəri xidmətləri, təlimatlar
Məmur nəzarəti ilə yoxlanış	Avtomatik yoxlama mexanizması
Nəqd pul köçürmələri	Elektronik pul transferi
Monotip xidmət	Özəlləşmiş xidmət
Yüksək maliyyə xərcləri	Az maliyyə xərcləri
Tək istiqamətli xəbərləşmə	Şəbəkə xəbərləşməsi
Qapalı dövlət	Legitim dövlət

Data.gov.az - Açıq məlumatlar Açıq Hökumət təşəbbüsünün bir hissəsi kimi "Elektron Hökumət"-in

ayrıca bir elementidir. Data.gov.az portalı vasitəsi ilə cəmiyyət dövlət orqanları tərəfindən yaradılan məlumatlar toplusunu asanlıqla tapa, yükləyə və istifadə edə bilər. Hal-hazırda dərman vasitələri haqqında məlumatlar, ölkədaxili yığım kodları, beynəlxalq ölkə kodları, küçə adlarının poçt indeksləri, ünvan axtarışı üzrə məlumatlar, IMEI kodun yoxlanılması, peyvəndlərin tarixi və s. haqqında məlumatlar data.gov.az saytına yerləşdirilmişdir. Bu məlumatlardan istifadə edərək yeni elektron həllər, proqramlar hazırlamaq mümkündür.[7]

BMT-nin 2012-ci il Elektron Hökumət Tədqiqatından aydın olur ki, dünyanın əksər ölkələrində elektron xidmətlərdən istifadənin artımı davam etmişdir. Bu tədqiqat nəticəsində aydın olmuşdur ki, bir çox ölkələr dövlət sektorunda səmərəliliyin artırılması və hökumət sistemində davamlı inkişafın təmin edilməsi məqsədilə e-hökumət təşəbbüsündən geniş şəkildə istifadə etmişlər. E-hökumət sahəsində irəli olan ölkələrə nəzər yetirdikdə belə qənatə gəlmək olar ki, innovativ texnologiyaların tətbiqi iqtisadi və sosial sahələrdə geriliyin aradan qaldırılmasında əsas vasitədir.

Həmçinin, Elektron İpoteka Sistemi və Tibbi Müayinə Kartı Elektron İnformasiya Sistemi vardır. Birinci informasiya vasitəsilə istifadəçi müvəkkil banklar, sığorta və qiymətləndirici şirkətlər barəsində məlumat əldə edə bilər. Eləcə də ipoteka kalkulyatorundan istifadə etmək və qəbul üçün onlayn müraciət imkanı mövcuddur. Sözügedən informasiya sistemi Dövlət İpoteka Fondu tərəfindən yaradılmışdır. Tibbi Müayinə kartı elektron informasiya sistemi isə Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən müxtəlif sahələrdə çalışan, işə daxil olarkən və ya sonradan dövrü tibbi müayinədən keçməsi tələb olunan vətəndaşların vaxtlı-vaxtında müayinədən keçmələrinə nəzarətin təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə yaradılmışdır. Tibbi müayinə kartları elektron formada sifariş edilə bilər. Kartlarda dövrü və illik olaraq mövcud müayinələr barədə məlumatlar yerləşdirilir. Bu kartlar isə kompüterə qoşulmuş kart oxuyucular vasitəsilə oxuna və dəyişdirilə bilər.[7]

Onu da qeyd edim ki, BMT-nin İqtisadi və Sosial məsələlər üzrə Departamenti illik olaraq ölkələrin elektron hökumət inkişaf indeksini hesablayaraq nəşr etdirir. Bu hesabatlarda tam mənada ölkələrin elektron hökumət inkişafı göstərilir. Burada ölkələrin birləri ilə müqayisəli fəaliyyətlərinin sıralaması verilir. E-hökumət inkişaf indeksinin hesablanmasında adları aşağıda qeyd edilən üç əsas indikatorlardan istifadə edilir:

1. Onlayn xidmət indeksi;
2. Telekommunikasiya infrastruktur indeksi;
3. İnsan kapitalı indeksi.

Onlayn xidmət indeksi

Burada işçi qrupu tərəfindən hər bir ölkənin dörd mərhələdən ibarət indikatorları hesablanır.

- Birinci mərhələ "Meydana çıxan informasiya xidmətləri" (Emerging information services);
- İkinci mərhələ "Artırılmış informasiya xidmətləri";
- Üçüncü mərhələ "Tranzaksiyalı xidmətlər";

- Dördüncü mərhələ "Əlaqələndirilmiş xidmətlər".

Telekommunikasiya infrastruktur indeksi

Telekommunikasiya infrastruktur indeksi adları aşağıda qeyd edilən beş indikatorlardan təşkil olunur: 100 nəfərə düşən internet istifadəçilərinin sayı, 100 nəfərə düşən əsas telefon xətlərinin uzunluğu, 100 nəfərə düşən mobil telefon istifadəçilərinin sayı, 100 nəfərə sabit internet istifadəçiləri və 100 nəfərə düşən əsas genişzolaqlı şəbəkə istifadəçilərinin sayı. Bu məlumatlar Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqından əldə olunur.

İnsan kapitalı indeksi

İnsan kapitalı indeksi iki indikatorlardan ibarətdir: yaşlı insanların savadlılıq dərəcəsi və ibtidai, orta, ali məktəblərdə ümumi qeydə alınmış tələbələrin nisbəti.

"Elektron hökumət" quruculuğunda modern və çevik idarəetmənin təmin olunması, dövlət orqanlarının fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması, şəffaflığın təmin edilməsi, bürokratik əngəllərin aradan qaldırılması məqsədləri öz əksini tapır.

Kompüter texnologiyalarının inkişaf etməkdə olduğu bir vaxtda informasiya təhlükəsizliyi şərti də getdikcə vacib məsələ kimi ortaya çıxır. Məlumat mübadiləsi zamanı ötürülən informasiyanın təhlükəsizliyinin qorunması çox mühüm amildir. Dövlət orqanları ilə müxtəlif əməliyyatlar həyata keçirərkən vətəndaşların şəxsi məlumatlarının üçüncü şəxsin ələ keçirməməsi üçün təhlükəsiz şəbəkələr qurulur və s. bir sıra addımlar atılır. Bundan başqa elektron əməliyyatların həyata keçirilməsi zamanı vətəndaşın kimliyinin ayırd edilə bilməsi də təhlükəsizlik qədər vacibdir. Bütün qeyd olunanlar "Elektron İmza"-nın zəruriliyini ortaya qoyur. "Elektron İmza" xidmətindən daha çox hüquqi şəxslər yararlanırlar. Əsasən sertifikatlaşdırma proseslərində.[4]

"Elektron Kitabxana" kitabların, müəssisədaxili əmr və sərəncamların, müxtəlif təlimat və göstərişlərin və s. çeşidlənmiş formada toplandığı, naviqasiya və axtarış sistemi ilə təmin olunmuş elektron sənədlərin saxlandığı məlumatlar bazasının idarə olunması sistemlərinə deyilir. "Elektron Kitabxana" həm də özündə müxtəlif təyinatlı elektron məlumatları (kompüter proqramlarını, media və audio-video faylları) saxlayan veb sahifə kimi də hazırlana bilər.[3]

"Elektron Kitabxana"-ların tətbiqi kitabxana resursları haqqında daha geniş, dəqiq, operativ məlumat alınması imkanlarını təmin edir. İstifadəçi elektron kitabxananın xidmətlərindən istifadə edərkən konkret sorğulara konkret cavablar alır və bu da ilk növbədə vaxt itkisinin qarşısının alınmasına köməklik edir. Əgər elektron kitabxananın işi şəbəkədə və xüsusilə də global şəbəkədə təşkil olunarsa, o zaman bu fayda dəfələrlə artmış olur.

"Elektron Kitabxana"-dan istifadə tədris prosesinin səmərəli təşkilinə də birmənalı olaraq geniş imkanlar açır. Kitabxana üzrə avtomatlaşdırılmış axtarış, naviqasiya sistemlərinin imkanlarından istifadə etmək həm öyrənənlər, həm öyrədənlər, həm də tədris

prosesinin bütün digər iştirakçıları üçün prosesin təşkilinə yaxşı şərait vardır.[3]

Son illərdə distant (məsafədən) təhsil forması təhsil və informasiya mədəniyyəti sahəsində köklü dəyişikliklərə səbəb olmuşdur. Distant təhsilin inkişafı yeni təhsil müəssisələrinin, fakültələrin yaranmasına təkan verir və bu növ təhsil formasında təhsil almaq istəyənlərin sayının sürətlə artmasına və beləliklə də təhsilə yeni əlavə xərclərin cəlb olunmasına səbəb olur. Artıq distant təhsil sistemində keçmiş dünya ali məktəblərinin təcrübəsi sübut edir ki, bu forma təhsil sisteminin təşkilinə xərclənən vəsait tezliklə özünü doğruldur və müəssisəyə əlavə böyük gəlirlərin daxil olmasına şərait yaradır.

Distant təhsilin əsas xüsusiyyətləri :

- əhəlinin təhsil alma imkanlarının artması.
  - informasiyanın radikal olaraq tamamilə yeni forma və məzmununda çatdırılmasının təmin olunması (e-konferensiya).
  - biliklərin daha təkmil şəkildə qiymətləndirilməsi.
- [3]

Azərbaycan Respublikasında elektron hökumət və elektron xidmətlərin formalaşması və inkişafı məqsədilə keçən illər ərzində bir sıra dövlət proqramları, qanunlar və fərmanlar qəbul olunmuşdur ki, bunlar ölkədə qeyd edilən sahələrin inkişafında hüquqi baza rolunu oynamışdır :

Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair 2014-2020-ci illər üçün MİLLİ STRATEGİYA (2 aprel 2014).

- informasiya cəmiyyətinin hüquqi əsaslarının yaradılması və inkişaf etdirilməsi;
- cəmiyyətdə insan amilinin inkişaf etdirilməsi, vətəndaşların keyfiyyətli təhsil, tibbi xidmət və sosial təminatlar alması üçün əlverişli şəraitin yaradılması;
- vətəndaşların və sosial institutların məlumat almaq, onu yaymaq və istifadə etmək kimi hüquqlarının təmin edilməsi üçün müvafiq mühitin yaradılması;
- effektiv, şəffaf və nəzarət oluna bilən dövlət idarəetməsi və yerli özünüidarəetmənin həyata keçirilməsi, elektron hökumətin, elektron ticarətin inkişaf etdirilməsi;
- inkişaf etmiş informasiya və kommunikasiya infrastrukturunun yaradılması, vahid milli elektron informasiya məkanının formalaşdırılması, informasiya və kommunikasiya xidmətlərinin genişləndirilməsi.[1]

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin yaradılması və dövlət orqanları tərəfindən vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (3 iyul 2012).

Bu Fərmana əsasən dövlət orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığın artırılmasının, vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin daha keyfiyyətli, rahat, yeni üslubda və müasir innovasiyaları tətbiq etməklə həyata keçirilməsinin, vətəndaşlara münasibətdə etik qaydalara, nəzakətli davranışa əməl edilməsinin, vətəndaş məmnunluğunun təmin olunmasının zəruriliyini nəzərə alaraq, dövlət orqanları tərəfindən göstərilən xidmətlərin təkmilləşdirilməsi, elektron xidmətlərə keçidin sürətləndirilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi və onun tərkibində dövlət orqanları tərəfindən vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin həyata keçirilməsini təmin edən "ASAN xidmət" mərkəzləri yaradılmışdır.[5]

"AZƏRBAYCAN 2020: GƏLƏCƏYƏ BAXIS" İNKİŞAF KONSEPSİYASI (29 dekabr 2012-ci il).

Ölkəmizin gələcək inkişaf konsepsiyasında qeyd edilmişdir ki, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı və informasiya cəmiyyətinə keçidin təmin edilməsi, innovasiya yönümlü və biliyə əsaslanan iqtisadiyyatın qurulması, dövlət və yerli özünüidarəetmə orqanlarında İKT-nin tətbiqinin və elektron xidmətlərin, həmçinin informasiya təhlükəsizliyi sahəsində fəaliyyətin genişləndirilməsi, cəmiyyətin informasiya məhsul və xidmətlərinə tələbatının dolğun ödənilməsi, rəqabətqabiliyyətli və ixrac yönümlü İKT potensialının gücləndirilməsi, yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin və elmi kadrların hazırlanması Konsepsiya çərçivəsində qarşıda duran prioritet vəzifələrdəndir.[8]

Sosial xidmətlərin reallaşmasının əsas maliyyə mənbəyi dövlət büdcəsidir. Lakin bu istiqamətdə də investisiyaların maliyyələşdirilməsinin alternativ yolları (lizinq, ipoteka kreditləri, ianələr (qrant), global think-tank -lar, start-up fondları (əsasən ABŞ, Kanada, İsveçrədə yerləşirlər)) vardır. İnvestisiya imkanlarının cəlb olunması üçün müəyyən prinsiplər gözlənilməlidir:

- rəqabət qabiliyyətli İKT məhsul və xidmətlərinin, elmtutumlu texnologiyaların və yüksək texnoloji məhsulların istehsalının stimullaşdırılması, bu sahədə azad və şəffaf rəqabət şəraitinin inkişaf etdirilməsi, biznes və investisiya mühitinin cəlbediciliyinin daha da artırılması;
- investisiyaların və intellektual mülkiyyətin qorunması üçün qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi;
- yeni bilik və texnologiyaların işlənilməsi və tətbiqi üçün texnoparkların, biznes inkubatorlarının və digər innovasiya strukturlarının inkişaf etdirilməsi;
- Azərbaycan Respublikasının regional informasiya xidmətləri mərkəzinə çevrilməsi və tranzit informasiya xidmətlərinin genişləndirilməsi üçün tədbirlərin həyata keçirilməsi;
- yüksək texnologiyaların sosial-iqtisadi inkişafa təsirinin öyrənilməsi və gücləndirilməsi istiqamətində elmi-texniki tədqiqatların aparılması;
- dövlət orqanlarında təqdim olunan elektron xidmətlərin keyfiyyətinin və istifadəsinin artırıl-

ması, vətəndaşların dövlət idarəçiliyində iştirakı üçün münasib şəraitin yaradılması;

- ölkənin informasiya təhlükəsizliyi sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın təmin olunması və s.[1]

Nəticə və təkliflər

Nəticə olaraq qeyd etmək istəyirəm ki, araşdırmada İKT-nin tətbiqinin dinamik sürətdə iqtisadi səmərə verdiyini göstərmişdir. E-hökumət İKT imkanlarına və vətəndaş cəmiyyəti dəyərlərinə əsaslanaraq dövlət idarəetməsinin səmərəliliyini artırır, istehlakçılara bilavasitə müxtəlif şəffaf və sürətli xidmətlər göstərir və dövlət orqanlarının fəaliyyəti barədə vətəndaşlara müntəzəm olaraq məlumatlar verir. Elektron hökumət istifadəçilərinə fiziki yerləşmə yerindən və zamanından asılı olmayaraq, idarələrə getmədən və bürokratik əngəllərlə qarşılaşmadan istənilən vaxt təklif olunan xidmətlərdən istifadə imkanı yaradır ki, bu da vətəndaş məmnunluğu və dövlət idarəetməsinə inamın artmasına, dövlətin vətəndaş qarşısında vəzifə və öhdəliklərini layiqincə yerinə yetirməsinə səbəb olur.

Lakin ölkəmizdə mövcud olan elektron xidmətlər, onların portalda düzülüşü və istifadə səviyyəsinə görə qeyd etmək lazımdır ki, hələ də dövlət orqanları tərəfindən göstərilən xidmətlərin elektron halda həyata keçirilməsi istənilən səviyyədə deyildir. Bu səbəbdən də dövlət orqanlarının göstərdikləri xidmətlərin çox hissəsinin elektronlaşdırılması istiqamətində daha çox tədbirlər həyata keçirilməlidir.

Araşdırma nəticəsinə uyğun olaraq bu təklifləri irəli sürmək olar :

- dövlət orqanlarının göstərdiyi bütün xidmətlərin elektronlaşdırılması məqsəduyğun olardı.
- elektron xidmətlər ilə əlaqədar portalların dizaynı barəsində qeyd etmək olar ki, bu sahənin inkişaf etdiyi ölkələrin təcrübəsinə əsasən xidmətlərin vətəndaşlar və iş adamları üçün bölmələrə ayrılması daha yaxşı olardı.
- istifadəçi ehtiyaclarının və istifadəçi məmnunluğunun sistemli monitorinqinin aparılması səmərəli olardı.
- əhali arasında mütləqi olaraq elektron və ya müsahibə yolu ilə sorğular həyata keçirmək lazımdır.

Məhz bu səbəbdən qarşıdakı illərdə İKT infrastrukturunu inkişaf etdirmək, əhaliyə müasir elektron xidmətlərin göstərilməsi imkanlarını genişləndirmək, kənd yaşayış məntəqələri də daxil olmaqla ölkə ərazisində genişzolaqlı, ucuz və keyfiyyətli internetə çıxışı təmin etmək kimi prioritetləri həyata keçirmək əsas məqsədlərdən, distant təhsil, elektron ticarət, tele-tibb və digər müasir xidmət növlərinin geniş tətbiqinə nail olmaq, elektron ticarət əqdləri iştirakçılarının müdafiəsini və təhlükəsizliyini təmin etmək üçün qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi başlıca hədəflərdən olmalıdır. Ölkə ərazisinin bütün bölgələrində İKT-nin tətbiqi genişləndirilməli, əhalinin rəqəmsal hazırlığına və ölkənin global informasiya məkanına inteqrasiya səviyyəsinin yüksəldilməsinə çalışılmalıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. <http://president.az/articles/11312>, giriş tarixi 23.10.2016.
2. <https://www.e-gov.az/az/content/read/2>, 23.10.2016.
3. <http://www.azref.az/tehsilde-ikt-muhazireler-giris.html>, 23.10.2016.
4. <https://www.e-gov.az/az/content/read/5>, 23.10.2016.
5. <https://www.asan.az>, 23.10.2016.
6. <http://www.cabmin.gov.az/?/az/pressreliz/view/590>, 23.10.2016.
7. <http://www.transparency.az>, 23.10.2016.
8. "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyası.
9. Əzizova G.A. "Dövlətin investisiya-innovasiya siyasəti" Dərs vəsaiti. Bakı-2012.
10. Tağıyev N.F. və d. "İnvestisiyalar və investisiya siyasəti". Bakı-2008.
11. Allahverdiyev H.B. "İnvestisiya proseslərinin tənzimlənməsi" Dərslik. Bakı-2003.
12. Əhmədov M.A., Allahverdiyev H.B., Qafarov K.S "İqtisadiyyatın dövlət tənzimlənməsinin əsasları". Bakı-2002.
13. Abbasov Ə.M., Bayramov Z.Z., Quliyev H.X. "İqtisadi informasiyanın işlənməsinin kompüter texnologiyası". Dərs vəsaiti. Bakı-2002

Оцифровка социальных услуг и принципы повышения инвестиционных возможностей

А.Н.Эминов

В настоящее время новые информационные технологии получили широкое распространение в индустриально развитых странах и все больше влияют на общественное развитие. Резко возрастает количество лиц и институтов, имеющих доступ в Интернет и использующих его для удовлетворения своих потребностей. В этих условиях возрастают потребности в большей гибкости и мобильности услуг. Работы, осуществляемые сегодня в социальной сфере, направлены на увеличение количества и повышение качества предоставляемых населению электронных услуг. Электронизация и максимальная доступность услуг для граждан – одна из главных задач сегодняшнего дня. Хотелось бы подчеркнуть, что «Электронное правительство» как одна из приоритетных сфер непосредственно находится в центре внимания главы государства. Цель этого - обеспечить получение гражданами качественных онлайн-услуг от государственных структур, приведение отношений "гражданин-правительство" и "гражданин-чиновник" к более здоровому и современному формату.

Ключевые слова: "Электронное правительство", социальные услуги, социальная обслуживание, электронные услуги.

Digitalization of social services and the principles of increasing investment opportunities

A.N.Eminov

Today, e-technologies play an increasingly significant role in our day-to-day lives. Currently, the new information technologies have become widespread in industrialized countries and more influence on the social development. Increasing the number of individuals and institutions that have internet access and use it to meet their needs. In these circumstances, increasing the need for more flexibility and mobility services. The work carried out today in the social sphere, aimed at increasing the quantity and improving the quality of electronic services provided to the population. E-services are the collection of administrative processes that enable governments and municipalities to provide services for their customers (citizens, visitors, companies and other government agencies) through web sites. Electronization and maximum service availability for citizens - one of the main problems of today.

Key words: digital service, social services, "E-government".